

علمانيه‌تى كوردى له مىحرابى مزگە وته‌كانه‌وه

محمد حسین

Mihamad_79@yahoo.com

ئەم ھەلبزاردەنەی ئەم دوايىيە دەرسىيىكى باشى فيرگىردىن ، دىوييىكى ترى ئەو پاشەكشەئى نىشاندىايىن كەسالانىيەكە ھىزە عىيلمانىيەكان دەستىيان پىكىردووه و جىي خۆيەتى وەك دواين شىكتى پرۇزەدى عىيلمانىيەتى كوردىستان ، يان دواين ناشېھەتالى ئايدۇلۇزىيان دابنرىت سالانىيەكە ئەبىينىن جىياوازى نىوان ھىزە چەپ و راستەكان ، عىيلمانى ئىسلامىيەكان ، ئەوانەي بەفيدارانى پازىن و ئەوانەي يشيان لەسەربە خۆيى و ئازادى چوارپارچەيى كەمتر را زى نەئەبون ورده ورده بەرەو كالبۇنەوە ئەچن ، ئەمە بەجۇرىيەكە ھەركەپرۇزەكاني ھەلبزاردەنیان ئەبىينىت ئەو پرسىيارەت لادروست ئەبىت باشە لەچىدا لەيەك جىياوازن ؟ كەئەوندە نزىكىن لەيەكمەوه ج پىيوىستىيەك ھەيە بوبۇنيان بەم قەبارەو كۆرۈپ كۆمەلە جىياوازانەيەنەوە ؟ ھەمۇويان وەككۇو يەك (بەھەلاؤپىرىدى كەمىنەيەكى زۆركەم لە ئىسلامىيەكان و چەپەكان) داواي ديموكراسىيەت ، فيدرالىيەت ، بەممەدنى كردىنى كۆمەلگا ، مافى مرۆژ ، دادپەروردى كۆمەلائەتى ، ئازادى سىاسى ... هەتد ئەكەن ، وەك و يەك مەلائى خۆييان ھەيە بۇپۇپاگەندەكىرىن و تەماھىيان لەمھارابى مىزگەوتەكان كردووه . ئەمە تىكەتىيەكى واي دروستكىردووه گەرنداوی حىزبەكانى لىدامالىت مەحالە جىياوازى نىوان گوتارى ئەم ھىز لەو ھىزى ترييان بىينرىت .

نه و حیزبانه‌ی چهندسالیکه قسه‌له عیلمانیه‌ت و کومه‌لگای مه‌دهنی نه‌کهن ، یان کادیره‌کانی خویان رائه‌هینا به‌شیوه‌یه‌کی بازاریانه هیرش بکنه سهر هندیک سومبولی نایینی و ههتا توانيان له‌ریگای دهزگاکانی حیزب و ئاسایشه‌وه سته‌میان له‌ئه‌کتیفیسته‌کانی هیزه ئیسلامیه‌کان کرد ، ئه‌مرف خویشیان په‌نایان بردووه بؤ میحرابی مزگه‌وتەکان بؤئه‌وی پروپاگنده‌ی هله‌لېزاردنی پیبکهن . باشه ئیسلامی سیاسی گھر له‌بهر ئهوده نه‌بیت که‌ئاین و مزگه‌وتەکان بؤمه‌بەستى سیاسی ئیستغلال نه‌کهن و بواری گشتیمان لى زهوت نه‌کهن بؤچی ناکوکن له‌گەل پرۆژه‌ی عیلمانیه‌تدا ؟ گمر حیزب‌کەی مەلاعومه‌رى تالیبان له‌م هله‌لېزاردنەدا به‌شداربوایه جگه له‌بەکاره‌یتانی ئایین و مزگه‌وتەکان و مەلاکان جي ترى ئه‌کرد ناکوک بیت به‌لوژیکی عیلمانیه‌ت ؟ گھر هیزه عیلمانیه‌کان به‌م

جوره ئاين و سيمبوله ئاينيه كان به كاردينن بهج پاساوىك خويان له هيزه ئىسلامىيەكان جيائەكەنهوه ؟ ئەم ولاته لهەر لايەكەوه ليى بروانىت هەروا كىشەيە و هاوارى چارەسەرئەكەت ، پىداويسىtie سەرتايىيەكانى زيانىكى هاوجەرخ دەستناكەۋىت ، لهنىو ئەم ھەمموو قەيرانەدا بۇچى هىزەعىلمانىيەكانى ولاتى ئىمە ناتوانىن كار له سەر كىشە حەياتىيەكانى خەلک بىكەن و چۈن واسوک ئاسان خويان فې ئەدەنهوه باوهشى ئاين . ئەگەر هىزىكى سىكولار ئەوهندە قەيرانى راستگۇيى فولبىتەوه نەتوانىت كارلەسەر گرفته كانى زيانى رۆزانەي خەلک بىكەت پەنابىردەوه بۇمەلاكان چارەسەرى دەردى ناكات ، ئەمە ئەمە مەرۇ ئەم هىزانە پىيەوه ئەنالىين دۆرانىكى قولى مەتمانىيە له كۆمەلگادا ، ئەمەدە هيىندە تر دەرددەكەيان كوشىنە ئەكەت پاكرىنانيه له كىشەبنەپەتىيەكانى كۆمەلگاۋ پەنابىردەوهيانە بوناوا مزگەوتەكان ، له كاتىكىدا ئەزمۇنى هىزە عىلمانى و ناسىيونالىزمەكانى ولاته عمرەبىيەكان ئەم راستىيەمان نىشان ئەدات كەسياسى كردنى ئاين و پەيوەندىيە رۆحىيەكانى نىيوان خوداوا مرۇڭ بەشكىستىكى حەتمى پررۇزى مۆدىرنىزاسىيون و ھەمۈۋەو هىزانەيش كەھلەگى ئەم پررۇزەن كۆتاىي دېت ، دەبوايە هىزە كوردىستانىيەكان ئەزمۇنى جەزائىر و مەغرب و مسر بېيىن ، ئەوشكىستە بېيىن كەبەرەي نىشتەمانى جەزائىر دواي يەك ملىيون شەھيد و 40 سال تىكۈشان لەبەرددەم هىزەيىسلامىيەكاندا خواردى .

تاریخی تری ئەم پاشەکشە عیلمانیەکانی کوردستان وەرگرتنى میکانیزمە عەقلىيەکانی گروپە تەکفیرىيەكانە ، بەكارھینانى ھەمان لۆزىكى ئەوانە بەرامبەر ئەو كەسانەي پرسىيارو گومانيان لىيەكتەن ، لەم ھەلبۇراپەدا بىينىمان بەھەمان عەقلىيەتەوە بىادرانى لىستى 730 بانگەشەيان بۆلیستەكەيان ئەكىدو دەنگىدانىان بەھەمان قودسىيەتەوە وەرگرتبوو كەزدەرقاوى و ئەبوقەتادە بەئائىنى ئەبەخشىن . لەكاتىكىدا لۆزىكى عیلمانیەت ئەلیت دەنگىدان مافە نەك ئەرك ، مەرۋە ئازادە لەوەدى چۈن ئەم مافە خۆي پراكتىك ئەكتەن ، يان ھەر پراكتىكى ناكات . بەلام بانگەشەكارانى لىستى 730 و مەلاكانيان بىيۆچان ئەوەيان پى ئەوتىن كەدەنگىدان بە 730 ئەركىكى نيشتمانى ، ئائىنى ، مەرۋە ئەركە بەجى نەھىيەت ئىت بەگوېرىدە جىاوازى ئەو شوينەي بانگەشەكەي تىائەتكەرىت تاوانيار ئەكرا .

لهم شلهزادان و شپر زدیه‌ی گوتاری هیزه عیلمانیه کانی کورستاندا ئه‌وهی له ئاینده‌دا چاوه‌ریمان ئه‌کات گرفتیکی ناخوشی دوولاینه : له لایه‌که‌وه بەشیکی گرنگی فهزای گشتی کۆمەلگا کەمزگە و تەکان و ژیانی رۇحى هاولاتیانه توشى دەستدریزى سیاسەت ئه‌بېت ، ئه‌وهی کە پیویسته بەس ویزدانی ئىمە له گەل خودا رايگریت ئه‌بېتە مەيدانى گەمەسیاسیه کان .لېرەوه ئىتر ئاین وەك تالانیه‌ک (غەنیمه) لىئەکەن ، هەر هیزیک دەسلاڭتى زیاتربوو له‌وی تريان دەستى بەسەرداده‌گریت . يان ھەركە توانى دەست بەسەرشارهوانى شاروچکە يەكدا بگریت ئىتر پرۆسەی بە حىزبى كردنى مەلاكان و مزگە و تەکان دەست پیئەکات ، تىكراي ئەم فييەيش بۇئەوهىخە ئىكىپ سېركىرىت بەرامبەر كىشەکانى ژیانى رۇزانە و بە كۆمەلېك بابهەتەوه خەريکى بکەن كەلەبنەرەتدا بايەتە، ئەو نە سىتە حىڭاىنىش كەلەتە سايسەه کان .

لایه‌نی دووهمی کیشەکه ئەوهىه ئاين ئەكەنه مۇتەكەيەك بۇئازادىيە مەدەننەيەكانى تاك و تەواو سانسۇرە كۆمەلايەتى و ئىخلاقىيەكانى بەھىزئەكەن و ئەمەنگاوه شەرمىنانە پى ئەترسىن كە كۆمەلگائى ئىيمە بهم دواييانە لەچەند ئاستىكدا بەرەو كرانەوە ناوېتى . بەمەش ھەممۇمان خەسارۋەند ئەبىن ، بهم ھىزانەپىشەوە كەئەم دۇراوەيىان ھەلبژاردووە . چونكە ئاينى كردىنى فەزاي سىاسى كۆمەلگائى كوردى تەنها بەقازانجى ئەم ھىزانە ئەكەنۋەتەوە كەتائىيستايش خەون بەدانانى وەزارەتى (نەى عن منكر و امر بالمعروف) دوھەبىن ، بەئاواتى ئىمپراتۇریكەمۇن قۇتوپىيەك بېرىدى تىيادەست نەكەنۋەت .